

Іваницький Сергій Олександрович,
професор кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, професор

ДОРОЖНЯ КАРТА З ПИТАНЬ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

З метою послідовного виконання зобов'язань України, передбачених переговорною рамкою Європейського Союзу, схваленою рішенням Ради ЄС від 21 червня 2024 р., за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС» Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 р. № 475-р схвалено Дорожню карту з питань верховенства права.

У пп. д) п. 1.2 Розділу I «Правосуддя» зазначеного документу визначено необхідність запровадження випадкового розподілу справ між прокурорами відповідно до Рекомендації XXVI Четвертого раунду оцінювання GRECO з використанням цифрових інструментів на основі заздалегідь встановлених чітких і об'єктивних критеріїв, включно з критерієм спеціалізації, у поєднанні з належними гарантіями, які забезпечать систему від маніпулювання та неправомірного впливу [1]. Наведене зумовлює необхідність достатнього й своєчасного наукового супроводження процесу виконання засадничих настанов, зафіксованих у Дорожній карті з питань верховенства права.

Ознайомлення з рекомендаціями GRECO (англ. Group of States against Corruption) – авторитетної антикорупційної інституції Ради Європи – свідчить, що окрім критеріїв випадковості та спеціалізації [2], цією організацією не називаються інші критерії для розподілу справ між прокурорами, що актуалізує потребу їх теоретичного розроблення, оскільки прокурори мають дуже вагомі повноваження в кримінальному провадженні [3, с. 3–5] й від належного розподілу справ між ними безпосередньо залежить об'єктивність, повнота й результативність досудового розслідування кримінальних правопорушень, ефективність підтримання публічного обвинувачення в суді тощо.

Поділяючи позицію GRECO щодо застосування двох вищенаведених критеріїв розподілу справ між прокурорами, водночас вважаємо, що їх недостатньо з огляду на складність і

функціональне розмаїття прокурорських обов'язків. Які ж інші критерії мають бути покладені в основу такого розподілу?

У національній правовій системі багаторічний, ґрунтовний та всебічний досвід застосування схожих критеріїв мають найближчі колеги з правничої професії – представники судової влади. Згідно з ч. 1 ст. 33 ЦПК України, ч. 1 ст. 31 КАС України визначення судді, а в разі колегіального розгляду – судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час реєстрації відповідних документів, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ [4; 5]. У ч. 3 ст. 35 КПК України окрім вищенаведених принципів розподілу, також згадується «заборона брати участь у перевірці вироків та ухвал для судді, який брав участь в ухваленні вироку або ухвали, про перевірку яких порушується питання (крім перегляду за нововиявленими обставинами), перебування суддів у відпустці, відсутності у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відрядженням, а також інших передбачених законом випадків, через які суддя не може здійснювати правосуддя або брати участь у розгляді судових справ» [6].

Аналіз законодавчої процедури розподілу справ між суддями, що встановлена у процесуальних кодексах та Положенні про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21, дає змогу виокремити чотири критерії, які можуть бути дієво застосовані в процесі розподілу справ між прокурорами, а саме: спеціалізація, випадковість, рівень навантаження та наявність повноважень. Не зупиняючись на перших двох критеріях, що вже отримали підтримку GRECO, розглянемо наступні.

Рівень навантаження є справедливим й важливим критерієм розподілу роботи серед представників правничої професії. Наприклад, нормативні акти зобов'язують використовувати щодо суддів коефіцієнт навантаження за відповідною формулою, при цьому, чим більший коефіцієнт навантаження, тим менший діапазон ймовірності. Наприклад, для судді, який має найменше навантаження (коефіцієнт навантаження), діапазон ймовірності розраховується не менше

ніж 50 % від суми значень діапазонів ймовірності всіх суддів, що беруть участь в автоматизованому розподілі [7].

Зміст такого критерію розподілу справ між прокурорами як «наявність повноважень» передбачає можливість його проведення лише між прокурорами, які мають на час розподілу справ повноваження щодо виконання службових обов'язків й стосовно яких відсутні обставини, які виключають їх участь відповідно до законодавства. Аналогічний критерій досить ретельно врегульований щодо носіїв судової влади, зокрема, не розподіляються конкретному судді судові справи, що надійшли у період відпустки або під час тимчасової непрацездатності судді; за один робочий день до відрядження (за три робочих дні, якщо тривалість відрядження становить більше ніж сім календарних днів) та у дні перебування судді у відрядженні; за відсутності у судді допуску до державної таємниці за формою, яка відповідає ступеню секретності інформації, що міститься в матеріалах справи; за три робочих дні до початку відпустки, якщо її тривалість становить менше ніж чотирнадцять календарних днів тощо [7].

З огляду на те, що автоматизований розподіл справ є універсальною процедурою, яку нині використовують для визначення суддів, присяжних, а також арбітражних керуючих у справах про банкрутство, під час розподілу справ у ВРПІ, ВККС України, ДСА України та їх органах, необхідним є врахування цього досвіду у зв'язку з реалізацією рекомендацій GRECO щодо запровадження аналогічної системи для органів прокуратури.

Отже, автоматизований розподіл справ між прокурорами доцільно здійснювати на підставі таких чітких та об'єктивних критеріїв, як спеціалізація, випадковість, рівень навантаження та наявність повноважень.

Список використаних джерел

1. Дорожня карта з питань верховенства права: схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 475-р від 14 трав. 2025 р. «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2025-%D1%80>

2. GRECO. Group of States against Corruption. Council of Europe. Четвертий раунд оцінювання. Запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів. Другий звіт – оцінка відповідності України. Прийнято на 89-му пленарному засіданні GRECO (Страсбург, 29 листопада – 3 грудня 2021 року). URL: <https://rm.coe.int/-89-greco-29-3-2021-/1680a64ea4>

3. Іваницький С. О. Зразки кримінальних процесуальних документів слідчого, прокурора, адвоката та судді (досудове провадження): навчально-практичний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 208 с.

4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1618-IV. Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

5. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV. Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

7. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: затверджено рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серп. 2021 р. № 1845/0/15-21. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/polozhennya_yesits_13.01.2026.pdf

Ільїн А. Н.,

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛЕЙ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПОСЯГАНЬ НА АДВОКАТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Питання кримінально-правового забезпечення незалежності адвокатської діяльності набуває особливої актуальності в контексті триваючої реформи кримінального законодавства України. Адвокат як суб'єкт, що забезпечує практичну реалізацію права особи на захист у кримінальному провадженні, потребує надійного правового захисту від різноманітних форм протиправного втручання. Водночас ефективність такого захисту значною мірою визначається законодавчою технікою, якою